

ДИМИТЪР ДИМИТРОВ

**СВЕТЪТ
ЗА БЪЛГАРСКИЯ ВОИН**

КНИГА ПЪРВА

На първа корица е използван фрагмент от илюстрацията „Битката в Пирот“,
публикувана в *THE ILLUSTRATED LONDON NEWS*, 19.12.1885 г.

© Dimitar Dimitrov, autor, compilation and translation into Bulgarian 2013

© „Iztok-Zapad“ publishing house, 2013

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© Димитър Димитров, автор, съставител и превод на български, 2013

© Издателство „Изток-Запад“, 2013

ISBN 978-619-152-288-0

СВЕТЪТ ЗА БЪЛГАРСКИЯ ВОИН

К Н И Г А П Ъ Р В А

DIMITAR DIMITROV

THE WORLD FOR
THE BULGARIAN WARRIOR

LE MONDE POUR
LE GUERRIER BULGARE

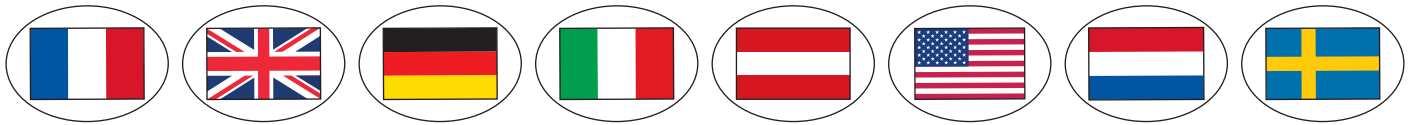
DIE WELT ÜBER
DEN BULGARISCHEN KRIEGER

IL MONDO PER
IL GUERRIERO BULGARO

VOLUME 1 / BAND 1

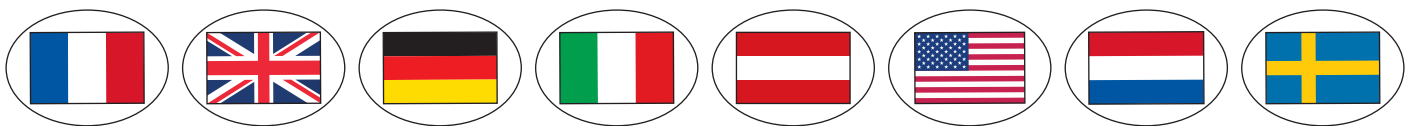

ДИМИТЪР ДИМИТРОВ

**Бяха времена, когато светът живо се интересуваше от България,
а български воини нерядко изпълваха първите страници на водещи
западни издания**

**THERE WAS A TIME WHEN THE WORLD WAS VIVIDLY INTERESTED IN BULGARIA,
AND IMAGES OF BULGARIAN WARRIORS COULD BE SEEN EVEN ON THE FRONT PAGES OF
LEADING EUROPEAN PERIODICALS**

СЪДЪРЖАНИЕ

Уводни бележки	7
----------------------	---

– 1 –

Хайдути, въстаници, опълченци 1840–1878

Българското Нишко въстание.....	11
„Янчо Хайдутина“, новела от Жул дьо Лапрад, Париж, 1863 (със съкращения)	14
Български въстаници 1868	22
Априлско въстание.....	24
Германско списание за Панайот Хитов.....	30
Италианско списание за Ильо Марков	31
Знамето на Българското опълчение	34
Опълченците в боевете на Шипка	38
Похвала за опълченец с библия	41

– 2 –

НОВА БЪЛГАРСКА ВОЙСКА 1878–1885

Обучение на млади войници: българинът по-схватлив от руснака	44
„Страхливите“ българи придобиват военни качества	46
Типажи от българската войска	47
На пост край Дунава	52
Княз Александър се възхищава от своите войници	53
Войската учи войниците да ядат месо	55
Картина от I-и Софийски полк.....	57
В навечерието на Сръбско-българската война	58

– 3 –

СРЪБСКО-БЪЛГАРСКА ВОЙНА 1885

Обявяване на Съединението и подготовка за война.....	60
Войниците от Източна Румелия	71
Битката при Сливница и резултатите от нея – описание на А. фон Хун, свидетел на боевете	74
Картини от битката при Сливница	85
Ракията помага на изморени войници	89
Битката при Брезник	92
Българи-военнопленници.....	94
Български студенти в Европа тръгват от Виена за фронта	96
В Драгоманското дефиле.....	98
Българите по-добри войници от италианците	100
Битката за Цариброд; сърбите молят за мир.....	103
Преминаване на сръбската граница.....	108

Битката за българския Пирот	111
Главните причини за българските успехи.....	114
Френско списание за проявили се български офицери.....	116
Грижи за ранените	118
Победителите се завръщат.....	119
Художникът на войната – Антони Пъотровски	121
Австрийско-баварски пътеводител рекламира България с участници във войната.....	128

– 4 –

ПРЕВРАТ, КОНТРАПРЕВРАТ, БУНТОВЕ 1886–1887

Превратът срещу княз Александър и отвеждането му в Русия	130
Завръщането на княз Александър в Русе	145
Наказването на заговорниците	148
Заговор във Военното училище	150
Военните бунтове в Русе и Силистра.....	152

– 5 –

ВРЕМЕ НА МАНЕВРИ 1888–1912

Българската войска след Сръбско-българската война	162
Разстрелът на майор Паница.....	164
Българската войска към края на 19. век	166
Софийски полкове дефилират за свои и чужди.....	177
Врачанският гарнизон впечатлява италианец	180
Картини от българо-турската граница	181
Английски наблюдател за пълния контраст между българската и турската войска	187
Гостоприемството на българските офицери	194
Английски офицер се черви от срам и изгаря от яд заради българските казарми	196
Войнишка вечеря в Рилския манастир	204
Българската армия по-силна от шведската.....	207
Българската армия по-голяма от саксонската	208
Германски наблюдател за българските войници и офицери	212
Обявяване на независимост и опасност от война.....	215
Детайлно описание на големите есенни маневри през 1906.....	228
Самочувствието на българските военни впечатлява френски журналист.....	236
Френски батальонен командир за воинските качества на войници и офицери	238
Австрийски пътешественик за офицерските клубове в България.....	242

ПРИЛОЖЕНИЯ

1. Имперски воини, MADE IN BULGARIA	245
2. MADE IN BULGARIA за маневри и войни	248
Индекс на имената.....	251
Тематичен индекс	253
Subject index.....	254

УВОДНИ БЕЛЕЖКИ

THE TIMES, TUESDAY, DECEMBER 28, 1886.

as the fruit before it is ripe, and it is not, perhaps, for her to say, without regard to the interests and policy of those European Powers which have always befriended her, when the moment of maturity has arrived. She has everything to gain by patience and sagacity; she may lose everything in a moment, as nearly happened in the spring, by impatience and folly. It may flatter her vanity to regard herself as the favoured heir of the Sick Man; but the inheritance is not yet due, and even if it were her enjoyment of the reversion depends far more upon the good will of her friends among the European Powers than upon her own power to enter upon its possession.

Such is the lesson which the Hellenic people ought to have learnt from their painful experiences in the spring of the present year. It is by no means certain, however, that they have as yet taken it to heart. The elections will show. Should they result in the return of M. DELYANNIS to power the best friends of Greece will almost be driven to despair of the future. M. THOUROUS is a statesman whose ardent love of his country does not blind him to its political shortcomings nor obscure his perception of its true relation to the Powers which control the policy of Europe. Of M. DELYANNIS it is sufficient to say that in these vital

foreign capitals. That curiosity must wait before it can be satisfied. For three days we have heard nothing either of LORD HARTINGTON, or of the Bulgarian Delegates, or of the proceedings of the Czar and his generals. The Delegates, whatever they may think of European diplomacy, will certainly go home with a bad opinion of European weather. Since they entered Germany they have seen little else than snow. Possibly, however, they may like the additional mystery that is given to their proceedings by blocked railways, imprisoned trains, and broken telegraph wires. From the point of view of the public, however, anything that cuts the country off from a knowledge of what may be happening in Bulgaria, or to the Bulgarians, is a trial just now. But the worst of the snow-storm is its coming just at the particular moment that it chose. If it was hard that it should come at a time when communication with the Continent is specially necessary, it was the very refinement of cruelty that it should come on a Sunday night, on the eve of the Boxing Day holiday. These holidays are now so religiously observed that when they occur it is difficult to find either an official at his post, or men—regulars or temporary “helps”—prepared to carry out orders. Yesterday this was no-

was subdivided to give the necessary stability to the ship. During the gale she had suffered severely and was supposed to have received a severe strain. On Christmas morning she was consequently taken across the river to Messrs. Glover Brothers' yard, close to the Woodside Ferry, and placed in No. 3 graving dock. The owners desired to have the vessel ready for sea to-day (Tuesday), and a large number of men were at once put on board to execute repairs. Before work was attempted in the holds, a lamp was put into the tanks to ascertain whether there was any large quantity of gas, and it was found to burn brightly. Previous to this about 300 tons of oil and water, which had been in the tanks, were run off into the dock, and the coals removed from the bunkers, and the ship was practically empty. The men, who numbered about 20, used naked lights, and on the deck there was a fire for heating the rivets. The work proceeded without any intermission from Christmas morning right on throughout the night, and was so far advanced that it was resolved, about 5 o'clock on Sunday afternoon, to make an inspection of the tanks to ascertain whether there was any further leakage which had to be stopped. To this end water was pumped into the ballast tanks, and then some gentlemen superintending the overhauling descended into the fore oil tank by means of a ladder. This tank was 30ft. long, about 30ft. in height, and extended the full breadth of the vessel, which had 34ft. beam. The atmosphere was becoming very heavy, but as naked lights had been burnt all day, and there did not seem to be any increased accumulation of gas, no danger was apprehended. About eight strikers and labourers worked in the tank, and the gentlemen who descended to inspect the condition were Mr. Fawcett (Flannery and Fawcett), consulting engineers, of Liverpool, who was supervising the work, Mr. John Allison, superintending engineer for the owners, and Mr. Mayor, from Messrs. Hawthorn, Leslie, and Co., Newcastle, the

През първите години, когато започнах да правя седмичната „Историко-политическа програма“ по Би Би Си, попаднах на горния невероятен пасаж в лондонския „Таймс“ от 28 декември 1886 г. Във връзка с предколедните снежни бури, прекъснали телеграфните съобщения и блокирали железопътния транспорт, „Таймс“ пише: „От гледна точка на публиката всичко, което откъсва страната от новини за това, което може да става в БЪЛГАРИЯ или с БЪЛГАРИТЕ в този момент, е изпитание“.

Прочитайки този пасаж сто години след събитията, когато повечето хора в Англия питаха къде е България, бях поразен от мястото, което България е заемала в ежедневните новини в края на XIX век. А този интерес се поражда 10 години по-рано – по време на Априлското въстание, продължава през Руско-турската война, създаването на нова българска държава, Сръбско-българската война, детронирането на Княз Александър, избирането на Фердинанд за княз. Вниманието към България не намалява и в началото на XX век, когато страната става независима държава и се превръща в ключова военна сила на Изток, и кулмирана през Балканската война и Първата световна война. Подобно внимание отделят на България не само британските издания, но и тези в другите западни сили. За човек израснал при комунистическото управление, когато България се пренебрегваше просто като най-покорния съветски сателит, това първостепенно внимание към България и българите, в частност българската войска, беше изключително впечатляващо.

Настоящата поредица включва материали от западни публикации, като основното ми внимание е било не към тайни дипломатически или военни доклади за България, а към информации, появявали се в печатни издания, достъпни за широката публика. Наистина е удивително колко пъти събития, свързани с България и българите, са водещи новини на челните страници на реномирани издания като „Graphic“, „Illustrated London News“, „L' Illustration“, „Monde Illustré“, „Illustrirte Zeitung“, „Domenica del Corriere“ и други.

Също така множество автори на книги и статии запознават своите читатели с развитието на българската войска, описват качествата на българските войници и офицери, разказват за българските военни успехи и неуспехи.

„Светът за българския воин“ за българския воин е разделена на 3 книги: първата е от Нишкото въстание през 1841 до Балканската война, втората е за двете Балкански войни 1912–13, а третата покрива периода от Първата световна война до 1944 г.

В книгите читателите ще могат да видят и прочетат освен българския превод, също и самите оригинални текстове на английски, френски, немски, италиански и други езици, да видят множество от илюстрациите от западни художници и гравьори за български воители, появили се на една и дори на две страници в меродавни издания. Включени са и извадки от новели и романи за български воители, издадени на Запад.

За по-голяма прегледност, когато се е налагало някакво пояснение, то е поставено в скоби в самия текст, вместо в бележки под линия. По същия начин са изписани и датите по стар стил или по юлианския календар, който е в сила в България до 1916 г.

* * *

Бих искал да изкажа благодарност на Victor и Anton за помощта при сканирането; на Даниела Горчева, Николай Боцев, Петя Папазова, Ирина Несторова за съдействието при преводите, на Румен за креативния усет. Бих искал да изразя благодарност на Елена Щерева, която прозря моята визия за книгата и помогна за нейното реализиране.

И най-вече благодаря на Господа за възможността.

Димитър Димитров
март, 2013

1

ХАЙДУТИ, ВЪСТАНИЦИ, ОПЪЛЧЕНЦИ 1840–1878

GUIZOT'S
POPULAR HISTORY OF ENGLAND,

FROM THE ACCESSION OF VICTORIA.

1837-1874.

EDITED BY MADAME GUIZOT DE WITT.

FROM NOTES AND DOCUMENTS

By M. GUIZOT,

AUTHOR OF "A POPULAR HISTORY OF FRANCE," "A POPULAR HISTORY OF ENGLAND,"
"THE HISTORY OF CIVILIZATION," ETC.

TRANSLATED BY M. M. RIPLEY.

CONTAINING ILLUSTRATIONS, AND A FULL INDEX TO
GUIZOT'S HISTORY OF ENGLAND, FROM
THE EARLIEST TIMES.

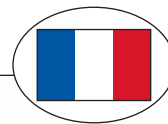

BOSTON:
DANA ESTES AND CHARLES E. LAURIAT,
301 WASHINGTON STREET.

A BULGARIAN SOLDIER

Български воин

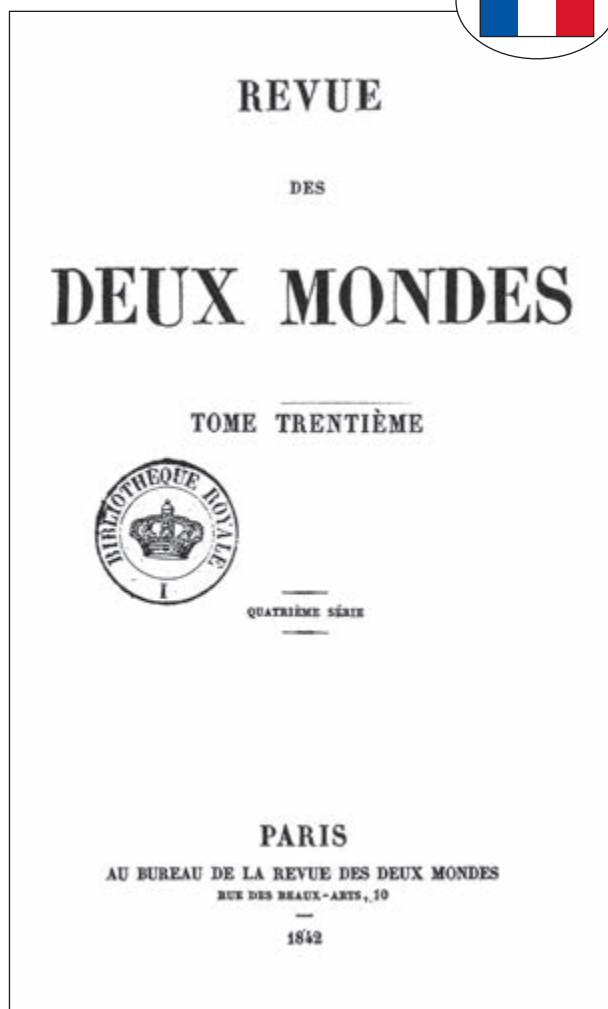

Елена [заради която започва Троянската война] или Лукреция [чието самоубийство предизвиква бунт в Древен Рим] при българите се казва Агапия. Влюбен в рядката ѝ красота, племенникът на нишкия паша уредил да я отвлекат по време на хорото и за да се ожени за нея, решил да я принуди да стане мюсюлманка. Тъй като тя устояла на всички съблазни, била подложена на ужасни мъчения, които храбро понесла.

□ □ □

Младата българка била затворена в една кула, близо до града, заедно с много други моми, които били обречени на същата участ, т.е. да се оженият за османлии, след като се отрекат от вярата си.

Тези ужасни сцени се разиграли през пролетта на 1841 г., време за празници за всички славяни; но върху килимите от цветя под Балкана танците секнали, хората мислели само за отмъщение. Въръжени с коси, българските селяни се събрали, за да разбият вратите на затвора и да освободят техните моми. Въстаниците напредвали под командването на двама войводи: Милое, който на млади години бил сред хайдутите на Кара Георги, и Гавраил, за когото казват, че бил поп от Лесковац.

L'Hélène

ou la Lucrece des Bulgares se nommait Agapia. Épris de sa rare beauté, le neveu du pacha de Nicha la fit enlever au milieu d'un *kolo*, et, afin de l'épouser, voulut la forcer à se faire musulmane. Comme elle résistait à toutes les séductions, elle fut soumise à des tortures affreuses, qu'elle subit avec courage.

□ □ □

La jeune Bulgare fut renfermée dans une *koula*, près de la ville, avec beaucoup d'autres *mmas* (jeunes filles) réservées au même sort, c'est-à-dire à épouser, après leur apostasie, des Ottomans.

Ces déplorables scènes se passaient au printemps de l'année 1841, époque de fêtes pour tous les Slaves; mais sur les tapis de fleurs du Balkan les danses avaient cessé, on ne songeait plus qu'à la vengeance. Armés de faux, les paysans bulgares accoururent pour briser les portes de la prison et délivrer leurs *mmas*. Les insurgés marchaient sous deux chefs : Miloïé, qui, dans sa première jeunesse, avait été parmi les haïdouks que commandait Tserni-George, et Gavra, qu'on dit être un pope de Leskovats.

□ □ □

Българите се окопали в дефилето на Котнабоаз, където нишкият епископ и неговите свещеници отишли да ги призоват към покорство. Напрасно. Не след дълго бунтовниците от видинския пашалък, прогонени от по-многобройните от тях сили на Хюсеин, се присъединили към братята си от Ниш, Жаркой и Враня, и въстанието придобило сериозни мащаби.

□ □ □

Две хиляди конници преследвали българските хайдути при тяхното отстъпление, които този път се показали достойни за дедите си. От всичките дръзки спахии едва трийсетина оцелели. Победителите изгонили и турците от Дервент или Курвинград; впоследствие изненадали крепостта Ак паланка, която се охранявала само от шест арнаутски фамилии, пленили две оръдия и превзели прохода, което им отворило пътя към София и Цариград.

□ □ □

В същото време шест хиляди албанци, водени от Якуб паша, и няколко полка низами под командването на видинския паша Хюсеин напреднали бързо, за да освободят Нишката крепост. Те заварили бунтовниците, окопани в село Лесковац по поречието на Морава. След многократни кървави престрелки българите, макар и зле въоръжени, се хвърлили в решителна битка и след ожесточени схватки били разпръснати, оставяйки на бойното поле триста убити и голям брой ранени.

Les Bulgares s'étaient retranchés dans le défilé de Kotna-Bogaz, où l'évêque de Nicha et ses prêtres vinrent les rappeler à l'obéissance. Ce fut en vain. Bientôt, les rebelles du pachalik de Vidin, chassés par les forces supérieures de Hussein, s'étant joints à leurs frères de Nicha, de Jarkoï et de Vrania, l'insurrection devint sérieuse.

□ □ □

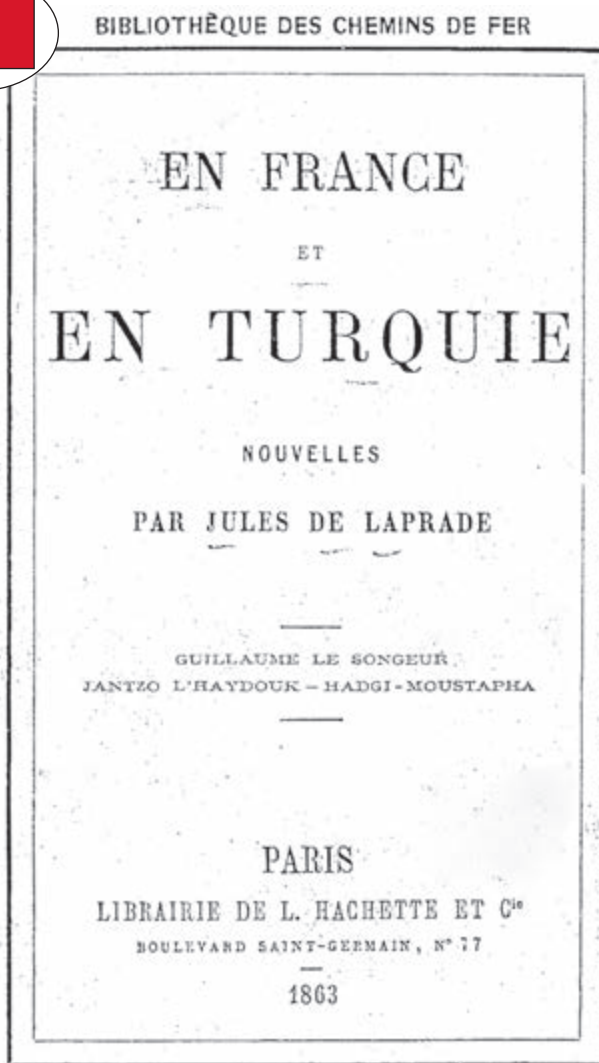
Deux mille cavaliers poursuivirent dans leur retraite les haïdouks bulgares, qui se montrèrent cette fois dignes de leurs aïeux. De tous les fiers spahis, trente à peine échappèrent. Les vainqueurs chassèrent également les Turcs de Derbend ou Corvingrad; puis, ayant surpris le fort d'Ak-Palanka, qui n'était gardé que par six familles arnautes, ils y conquirent deux canons, et occupèrent ce défilé, qui leur ouvrait un passage vers Sofia et Constantinople.

□ □ □

En même temps, six mille Albanais, conduits par Iacoub-Pacha, et quelques régimens du Nizam, sous Hussein de Vidin, s'avançaient à marches forcées pour dégager la citadelle de Nicha. Il trouvèrent les révoltés retranchés sur la Morava, au village de Leskovats. Après plusieurs sanglantes escarmouches, les Bulgares, quoique mal armés, risquèrent enfin une action générale, et, après une lutte acharnée, se dispersèrent, laissant trois cents morts et une foule de blessés sur le champ de bataille.

ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРИЯ
Български въстаници

PRIX : 2 FRANCS

ЯНЧО ХАЙДУТИНА

Към края на лятото на 1854 г., докато изпратените от Франция и Англия съюзнически войски в помощ на Турция, на стан между Варна и Шумен чакаха сигнал да се включат във войната, ние се придвижвахме дни наред по зле поддържаните пътища покрай долното течение на Дунав. Нашата експедиция се състоеше от двама генералщабни старши офицери, натоварени с мисията да направят стратегическо описание на областта от Русчук до Силистра, и от автора на този пътепис, който ги придружаваше като техен преводач...

□ □ □

JANTZO L'HAYDOUK.

Vers la fin de l'été de l'année 1854, pendant que les armées alliées envoyées par la France et l'Angleterre au secours de la Turquie attendaient, campées entre Varna et Choumla, le signal d'entrer en campagne, nous venions de suivre à petites journées les routes mal frayées qui longent le cours inférieur du Danube. Notre expédition se composait de deux officiers supérieurs d'état-major, chargés de faire un relevé stratégique du pays, de Roustchouk à Silistrie, de l'auteur de ce récit voyageant avec eux en qualité d'interprète...

□ □ □

От своя страна, храбрият полковник Д., след като отново погледна часовника си, си даде вид, че ще става да тръгва и в този миг видяхме малката врата в дъното, полуприкрита от издадената напред част на камината, да се открява и през нея да влиза човек, чието неочаквано появяване предизвика у нас силно любопитство.

„С'богом оспайте!“, ни каза по българския обичай новопристигналият, като последователно прекара ръка през устата и челото си.

– У добри час пошао (Добре дошъл) – му отговорих аз със същия тон, след като го огледах набързо, което не ми остави никакво съмнение, че този загадъчен индивид не беше никой друг освен Хайдук Янчо.

Това беше мъж в разцвета на годините си, т.е. между трийсет и трийсет и пет годишна възраст, среден на ръст, но чиито пропорции подсказваха Херкулесова мощ. Той носеше, като обикновен български селянин, антерия от кафяв шаяк с провиснали ръкави и широки панталони до колената от същия плат. На главата си имаше една *шубара*, кожена капа във формата на пресечен конус, а нозете му бяха с *опинци*, стегнати с ремъчки около краката. При все това, ризата му от бяло платно, украсена на яката и маншетите с елегантни бродерии от червена коприна, и долната му риза от зелена коприна, украсена с пасмантерии и сребърни копчета, издаваха стремеж към издигане над общото ниво. Дрехата му беше отворена отпред, също и ризата, както е прието в страната, оставяйки разголена яката му гръд, добре окосмена като козината на диво животно. Над огромния му пояс от бяла вълна, увит около тялото му, колан от биволска кожа поддържаше, освен една паласка, два широки шнура от жълт марокен, бродирани със синя коприна, и всичко това съдържаше цял арсенал от нападателни оръжия, а именно: едно *килидже* или извита сабя-дамаския в калъф от червен марокен, едно *шамлианке*, нещо подобно на ятаган, произведено в Ниш от български оръжейници, три или четири *ханджара*, с различна дължина и форма, и два чифта пистолети, по-малко украсените от които привлякоха веднага нашето внимание, понеже това бяха прекрасни револвери с шест патрона, немско производство. Освен това той носеше на гърба си придържана от връв от червена коприна една набраздена карабина, която несъмнено беше от същия произход. Под тези тежки воински такъми, които, изглежда, ни най-малко не ограничаваха

De son côté, le brave colonel D..., après avoir de nouveau consulté sa montre, faisait mine de se lever pour partir, quand nous vîmes la petite porte du fond, à demi masquée par le manteau de la cheminée, tourner sur ses gonds et livrer passage à un homme dont l'apparition inattendue nous inspira une vive curiosité.

« S'bogom ostaite (soyez avec Dieu)! nous dit le nouveau venu, selon la formule du salut bulgare, en portant successivement sa main à sa bouche et à son front.

— U dobry tchas pochao (sois le bienvenu), » lui répondis-je sur le même ton, après un rapide coup d'œil qui ne me laissa aucun doute que ce mystérieux individu ne fût Jantzo l'Haydouk en personne.

C'était un homme dans toute la force de l'âge, c'est-à-dire entre trente et trente-cinq ans, d'une taille moyenne, mais dont les proportions annonçaient une vigueur herculéenne. Il était vêtu, comme un simple paysan bulgare, d'une jaquette de bure brune à manches pendantes et de larges chausses de la même étoffe: sa tête était coiffée d'un *choubara* bonnet de fourrure en forme de cône tronqué, et ses pieds chaussés d'*opankes* serrées par des lanières en cuir autour de ses jambes. Toutefois, sa chemise de toile blanche, ornée au col et aux poignets d'élégantes broderies de soie rouge, et sa veste de dessous, d'étoffe de soie verte, garnie de passementeries et de boutons d'argent, indiquaient la recherche et les soins d'ajustement d'un homme au-dessus du commun. Ce vêtement était ouvert par devant, ainsi que la chemise, à la mode du pays, et laissait à nu sa robuste poitrine, aussi velue qu'une peau de bête fauve. Par-dessus son immense ceinture de laine blanche roulée autour du corps, un ceinturon de cuir de buffle soutenait, outre une cartouchière, deux larges embrasses de maroquin jaune, brodées en soie bleue, enfermant tout un arsenal d'armes offensives, savoir: un *gildige* ou sabre recourbé de Damas dans son fourreau de maroquin rouge, un *chamlianke*, espèce de cimeterre fabriqué à Niaousta par des armuriers bulgares, trois ou quatre *khandjars* de longueur et de forme différentes, et deux paires de pistolets dont les moins ornés attirèrent sur-le-champ notre attention, car c'était de magnifiques revolvers à six coups, de fabrique allemande: Il portait, en outre, sur le dos, retenue en sautoir par un cordon de soie rouge, une carabine rayée, ayant à n'en pas douter la même origine. Sous ce lourd attirail guerrier, qui ne paraissait nullement gêner

свободата на неговите движения, се усещаха не само желязната воля на човек, решен да продаде скъпо своя живот, но и дързостта и вещината на бандита, който постоянно е в схватка с опасни противници. Изражението на лицето на този човек беше още по-поразително от всичко останало. Чертите му, макар и не съвсем правилни, притежаваха онази мъжествена и воинствена красота, която често се наблюдава у унгарците, сърбите, власите и у всички полувоинствени народи от Източна Европа; но те бяха помрачени от някаква тъга, която изглежда завинаги беше прокудила усмивката от него. Сивите му очи, които проблясваха под дебелиите му вежди, вдъхваха живот на това студено и сурово като бронзова маска лице. Те бяха подвижни, недоверчиви, почти напласнени и неволно напомняха очите на диво животно, което е усетило, че неговата следа е надушена от ловците. Огромни рижави мустаци скриваха долната част на лицето му, а изобилните му остри и черни коси, които падаха като грива върху мускулестия му врат, придаваха на главата му известна прилика с главата на лъв. Въпреки този демонстративен контраст с цел да заблуди по-неопитни очи от нашите, въпреки дивия и наистина ужасяващ вид, все пак тонът на гласа му, жестовете и маниерите на този мъж разкриваха смирение, простота и добродушие, които характеризират при всички обстоятелства българската рая.

При този оглед, продължил много по-малко от времето, което отделям да го опиша, новодошлият, без да показва, че е усетил нашето любопитство, седна зад втората маса, поставена в дъното на *собата*, между стената и камината на няколко крачки от малката врата. Ние все пак забелязахме, че той нито за миг не се разделяше с оръжията си, което ни подсказа, че безразличието му е само привидно и че той не подценяваше нито една от предпазните мерки, които можеха да го защитят при неочаквано нападение. Старата прислужница побърза да му сервира ядене, без той да я погледне и да ѝ каже нещо. Макар и да изглеждаше зает единствено от мисълта да утоли глада си, цялото му внимание в момента несъмнено беше съсредоточено върху подозрителните му гости, скупчени като глутница изгладнели кучета пред вратата на неговия дом.

„Ако онова, което ни разказаха, е вярно – казах, нарушавайки мълчанието – ти трябва да си чорбаджи Янчо – същият, когото наричат днес Янчо хайдутина.

– Да, *господине*, – ми отговори с леко накланяне на главата човекът, към когото се обърнах, – аз съм Янчо.

la liberté de ses mouvements, on devinait, non-seulement la volonté de fer d'un homme résolu à vendre chèrement sa vie, mais encore l'audace et la dextérité du bandit sans cesse aux prises avec des ennemis redoutables. La physionomie de cet homme était plus frappante encore que tout le reste. Ses traits, quoique peu réguliers, avaient cette beauté virile et martiale qu'on remarque souvent chez les Hongrois, les Serbes, les Valaques et tous les peuples à demi soldats de l'Europe orientale; mais ils étaient assombris par une tristesse qui semblait en avoir à jamais banni le sourire. Ses yeux gris, étincelant à travers d'épais sourcils, animaient seuls ce visage froid et rigide comme un masque de bronze. Ils étaient mobiles, défiant, presque farouches, et rappelaient involontairement ceux de la bête fauve qui sent sa piste éventée par les chasseurs. D'énormes moustaches rousses cachant tout le bas de son visage et une profusion de cheveux roides et noirs, tombant comme une crinière sur son cou musculeux, donnaient à sa tête quelque vague ressemblance avec celle du lion. Cependant, par un contraste fait pour tromper des yeux moins prévenus que les nôtres, malgré l'aspect sauvage et vraiment effrayant de sa personne, on retrouvait encore dans le ton, les gestes et les manières de cet homme, l'air d'humilité, de simplicité et de bonhomie qui caractérise, dans toutes les circonstances, le raya bulgare.

Pendant cet examen, qui dura beaucoup moins de temps que je n'en mets à le décrire, le nouveau venu, sans paraître s'apercevoir de notre curiosité, s'assit derrière la seconde table placée au fond de la *soba*, dans l'encoignure de la cheminée, à quelques pas de la petite porte. Nous remarquâmes toutefois qu'il ne quittait point ses armes, ce qui nous fit juger que son indifférence n'était qu'apparente, et qu'il ne négligeait aucune des précautions qui pouvaient le mettre à l'abri d'une agression inopinée. La bonne vieille parut aussitôt et s'empressa de lui servir à manger sans qu'il lui adressât un mot ni un regard. Quoiqu'il ne parût occupé que d'apaiser sa faim, toute son attention était sans doute fixée, en ce moment, sur les hôtes suspects groupés, comme une bande de chiens affamés, à la porte de sa demeure.

« Si ce qu'on nous a raconté est vrai, dis-je en rompant le silence, tu dois être Jantzo le tchorbadgi, celui qu'on nomme aujourd'hui Jantzo l'Haydouk.

— Oui, *Gospodine* (seigneur), me répondit celui auquel je m'adressais avec une légère inclination de tête, je suis Jantzo.